

A szolidaritás éjszakája

44/1A

A SZAVAK ÉS A SZÁMOK HÁLÓJÁBAN

Részletek Győri Péter hajléktalanokról szóló cikkéből

Beszélő, 2005/3. szám

A)

Vannak bizonyos területtípusok, ahol viszonylag gyakran meghúzzák magukat a fedél nélkül élők. Ilyen, kifejezetten fedél nélküli helyek (*topográfiai tipológia*):

- nagyobb, forgalmasabb közlekedési csomópontok (vasúti pályaudvarok, buszpályaudvarok, metró- és elővasút-állomások, illetve -végállomások, aluljárók;
- gyalogosok által sűrűn használt főutak padjai, bokrai, kapubeugrói;
- modern lakótelepi épületek kiugró erkélyei, kukatárolóhoz vezető fedett részei alatti zugok;
- nagyforgalmú bevásárlóközpontok, áruházak, közintézmények közvetlen környezete, meleget adó szellőzőrácsai;
- közparkok, városi erdők, mezők, beépítetlen zöld- vagy elhanyagolt területek, kirándulóerdők;
- lakott területek szélei, hidak, utak lehajtó pályái menti és vasúti pályák, nagyobb autósztrádák menti „holt zónák”, „senki földjei”;
- városon belüli zártkertek, üdülőövezetek;
- elhagyott épületek, félbemaradt építkezések, bontás előtt álló épületek, ipari létesítmények és az azokat körülvevő bozótosok.

Az egyes helyszíneken lévő építmény, alvóhely lehet: semmi, papundekli, rongyok, nejlakonok, hálósák, bozót, barlang, maga készítette sátor, kempingsátor, fészker, szerszámos kamra, fakalyiba, maga készítette házikó, elhagyott ipari, mezőgazdasági épület, őrház, WC, üdülő, elhagyott lakás.

Összesen mintegy 8000 hajléktalan ember tartózkodik egy átlagos téli éjszaka Budapesten.

B)

– Az országban legalább 500 ezer ember olyan „lakásokban” él, melyek ténylegesen lakásoknak nem tekinthetőek. (Mintegy 300 ezer ember él ún. szükség- és egyéb lakásban – melyek 12 m²-nél kisebb szobával rendelkező komfortnélküli lakások, vagy legfeljebb 6 m²-es szobával rendelkező, egyhelyiséges „egyéb” lakott helyiségek. Az ezredforduló után is 462 664 ember él olyan vályog-, fa- vagy „egyéb” falazatú lakásban, melynek alapozása sincs.)

– Több mint 300 ezer ember, mintegy 150–200 ezer háztartás a népszámlálás adatai alapján olyan jogcímen lakik valamilyen lakásban, mely megítélésünk szerint igen bizonytalan lakhatási módot takar. (A rendszerváltást megelőző és követő évtized során ugyan radikálisan csökkent a hagyományos értelemben vett al- és ágybérliként regisztrált háztartások száma, azonban megnőtt – az elmúlt évtized során megduplázódott – a kizárólag ún. „egyéb jogcímen” lakott lakások száma – a nem tulajdonosi, bérleti, szolgálati jogcímen, hanem pl. a teljes lakást lakbér fizetése nélkül használó, úgynevezett szívességi lakó, vagy a jogcím nélküli lakó által lakott lakás.)

44/1B

A SZAVAK ÉS A SZÁMOK HÁLÓJÁBAN

Részletek Győri Péter hajléktalanokról szóló cikkéből

Beszélő, 2005/3. szám

C)

– Negyedmillió lakásban kettő vagy több család vagy háztartás él együtt (1 319 ezer fő), ebből közel 100 ezer lakás legfeljebb kétszobás, vagyis kétségkívül kényszer-együttélésnek tekinthető (394 ezer fő). 192 ezer családháztartás él együtt felmenő rokonnal.

– Az országban több mint másfélmillió ember él egyértelműen szubstandard, a minimálisan megfelelőnél, az átlagosnál, a kor színvonalán elvárhatónál jóval alacsonyabb színvonalú, felszereltségű lakásban.

– A népszámlálás adatai alapján megállapítható, hogy mintegy 200 ezer ember extrém módon túlszűfolt lakásban él.

C)

Mindezek alapján megkockáztatjuk azt az összegzést, hogy pusztán a népszámlálás alapján 2001-ben Magyarországon:

– Az *effektív hajléktalanok* száma – a hajléktalanszállókon lakók, a kórházakban, munkásszállókon összeírtak egy része, az „egyéb, nem-rokon” együttélők egy része – *legalább 25 ezer fő* (a fedélnélküliekről a népszámlálás nem nyújt információkat).

– A *lakástalanok* száma – akik vagy effektív hajléktalanok, vagy önálló háztartással, családdal ugyan rendelkeznek, de önálló rendelkezésű lakással nem – *legalább 1,6 millió fő, 500 ezer háztartás*.

– Az *otthontalanok* száma – akik lakástalanok, vagy rendelkeznek ugyan önálló lakással, de a lakás fizikai színvonala, laksűrűsége miatt az nem alkalmas az elemi szükségletek kielégítésére – *legalább 3 millió fő, 1 millió háztartás*.

Ezek a nagyságrendek – az átfedések lehető kiszűrésével – a biztosan vállalható minimális becslések, melyeknél az ilyen helyzetben lévők száma valójában csak nagyobb lehet. Riasztóan nagy számok – melyeket sűrű hallgatás vesz körül immár hosszú évek óta.

44/2A

A SZOLIDARITÁS ÉJSZAKÁJA 2006

TUDÓSÍTÁSOK

Virrasztás a hajléktalanokért

(Híradó, MTV 1)

A hajléktalanokért virrasztottak éjszaka több városban is. Civil szervezetek ételt osztottak, kiállításokat szerveztek a Szolidaritás Éjszakáján.

Tucatnyian töltötték az éjszakát hálósákokban az aluljárókban, hogy tiltakozzanak a rászorultak kilakoltatása ellen és követeljék a lakhatáshoz való jog elismerését. Harmincezer hajléktalan él Magyarországon, többségük Budapesten.

Paprikáskrumpli és tea. Ez volt az éjszakai menü Pécsen. Ezúttal nemcsak a hajléktalanoknak, hanem a velük virrasztó civileknek is.

Volt, aki csak beszélgetni ment el, de akadt olyan is, aki pénzzel, vagy ruhával segítette a fedélnélkülieket.

– Télen, akkor lehet, hogy lefagyok, de van kesztyűm különben, kesztyűm az van, énnekem biztos nem fog lefagyni a kezem, és lehet, hogy lefagyok, de kesztyűm van! – mondta a Híradónak egy hajléktalan.

Budapesten még munkát is kaphattak a hajléktalanok.

A nagyvárosokban virrasztó civilek a rászorultak kilakoltatása ellen tiltakoztak, és a lakhatáshoz való jog elismerését követelték.

– Az nem normális, hogy az embereknek, hogy van olyan ember ma Magyarországon, akinek az utcán kell aludniuk, és mi a politikusoknak is üzeni szeretnénk, hogy vannak emberek, akik úgy gondolják, hogy erről a politikusok is tehetnek – jelentette ki egy virrasztó.

Magyarországon több tízezer ember él fedél nélkül. A civilek most arra is figyelmeztettek, hogy az őket ellátó intézmények is veszélyben vannak. Budapesten például 20 olyan hajléktalanokat kiszolgáló ingatlan van, amelynek rendezetlen a használati joga.

(Híradó)

44/2B

A SZOLIDARITÁS ÉJSZAKÁJA 2006

TUDÓSÍTÁSOK

A hajléktalanokért virrasztottak a Nyugatinál

<http://www.origo.hu/itthon/20061118szolidaritas.html>

2006. november 18., szombat, 12:29

Kartonlapokkal és takarókkal felszerelkezett fiatal aktivisták csatlakoztak péntek éjjel a Nyugati téri aluljáró hajléktalanjaihoz, hogy virrasztással hívják fel a járókelők figyelmét a fedél nélkül élők helyzetére. Bosszankodó és táncoló hajléktalanok, öltönyös miniszter, ingyensapkáért sorba álló család, édességet kínáló kisgyerek és értetlen bábmeszkodók váltották egymást a metró kijáratánál a Szolidaritás Éjszakáján.

„Tölts egy éjszakát az utcán, hogy észrevegyék azokat, akiknek nincs hova hazamenniük, hogy tiltakozzunk a rászorultak kilakoltatása ellen, és hogy követeljük a lakhatáshoz való jog elismerését” – ezzel a felhívással invitálta az embereket a budapesti Nyugati téri aluljáróba péntek éjszakára Az Utca Embere nevű civil szervezet.

A délután négy órára hirdetett gyülekező után néhány órával sajátos kép fogadta a járókelőket: az aluljáró középső részét kartonlapok borították, rajtuk kisebb, beszélgető csoportokba rendeződve üldögéltek a fiatal aktivisták és a hajléktalanok. A kartonszőnyeg körül standot alakított ki valamennyi jelentősebb fedél nélküliekkel foglalkozó szervezet, az oszlopokat pedig ismertető anyagokkal, szórólapokkal, gyerekrajzokkal és versekkel ragasztották tele.

A Szafi (Szociális Aktív Fiatalok) kiállított egy leszerelt padkarfát, amelyet azért távolítottak el eredeti helyéről, mert szerintük ezeket a hajléktalanok éjszakai alvásának ellehetlenítésére szerelte fel a főváros. Volt olyan aktivista, aki magával hozta a gyerekeit is a virrasztásra, egy négy-öt éves kisfiú édességet kínált körbe.

Fél nyolctól hajléktalan művészek, köztük Elzer Anna, Sárközi Laci és Szappanos Lajos olvasták fel verseiket és novelláikat, miközben egyre nőtt a rendezvény mellett bábmeszkodók száma. „A Nyugati téri aluljáróból szórakoztató központ lett. A gazdagok szórakoznak a szegényeken” – mondta bosszúsan egy bajszos hajléktalan férfi, miközben barátnője felháborodottan helyeselt. Az aluljáróban élők többsége azonban úgy tűnt, nem bánja a felfordulást.

„Nincsenek rövid távú céljaink, mi az emberek látásmódján szeretnénk változtatni. Nagyon picik vagyunk, de azért tudnak rólunk a politikában. Van változás, puhultak, bejött egy olyan szemlélet, hogy a hajléktalant nem csak sajnálni lehet, neki emberi jogai vannak” – magyarázta az [origo] tudósítójának egy szőke hajú, lila pulóveres lány, Az Utca Embere egyik aktivistája, mikor terjedni kezdett a hír a tömegben, hogy megérkezett a szociális és munkaügyi tárca vezetője, Kiss Péter. Az elegáns öltönyt és nyakkendőt viselő miniszter szinte azonnal az érdeklődés középpontjába került, mialatt egy hajléktalan férfivel beszélgetett, pontosabban inkább csak hallgatta őt, és bólogatott.

A politikus érdeklődésünkre közölte, hogy „roppantul örül” a Szolidaritás Éjszakájának, mivel azt gondolja, hogy „a hajléktalanok problémájának egyik kulcsa éppen az, hogy legyen irántuk társadalmi szolidaritás és figyelem”, hiszen a lakásukkal együtt általában az emberi kapcsolataikat is elveszítették. „Azért nem fogok egész éjszaka itt maradni” – válaszolta kitérően Kiss Péter, mikor arról kérdeztük, hogy beáll-e a virrasztók közé, de sietett megjegyezni, hogy napközben több hajléktalanellátó intézménybe is ellátogatott.

Egy hajléktalan asszony nem sokkal később éppen a szállókra panaszkodott az [origo] munkatársának. Szerinte előfordul, hogy „pofára mérve” döntik el, ki kap szállást és ki nem, és az is előfordult már vele, hogy ellopták a holmiját, ezért inkább a Margitszigeten tölti az éjszakákat. „Nem akarok ingyénéllő lenni, hogy más teáját igyam. Az életem, már az se kellett, mert megalázottnak éreztem magam egy szelet zsíros kenyérért” – tette hozzá.

„Amikor délután idejöttünk, sokan furcsállták, hogy mit keresünk itt. Jött egy bácsi, és nekünk támadt, hogy mit beszélünk mi a hajléktalanok emberi méltóságáról, neki is ugyanúgy jár a méltóság, mert 30 éve dolgozik. Egy néni pedig elmondta, hogy ő is a kilakoltatás szélén áll, de ennek ellenére meg volt győződve arról, hogy aki hajléktalan, az maga tehet róla” – sorolta a rendezvényt rosszálló járókelők reakcióit az aktivista lány.

Később kisebb csetepaté tört ki, mikor két asszony összevitatkozott, és egyikük a másik arcába lötytyintette a teáját. A konfliktus hamar megoldódott, a rendezvény szervezői lecsillapították és szétválasztották a veszekedőket. A lila pulóveres aktivista lány késő este arról számolt be, hogy kevés volt az efféle incidens. „Jött egyszer egy férfi, aki fekvő hajléktalanokat rugdosott, de őt is rögtön elvezették” – mesélte. Szerinte ez az éjszaka kifejezetten nyugodtnak számít itt az aluljáróban, az itt élőknek biztonságérzetet nyújt a civilek jelenléte.

Fél tizenegyre már sok hajléktalan elaludt, látszott, hogy a rendezvény nem zavarta meg őket szokott életritmusukban. Néhányan kihasználták a Szolidaritás Éjszakája nyújtotta lehetőségeket, és táncoltak kicsit a CD-lejátszóból szóló zenére. A kartondobozokon néhány leesett műanyagpohár, kenyérdarab, egy kevés kiömlött babgulyás tanúskodott arról, hogy az este többször is volt ételosztás. „Éjfélig több mint száz liter tea, három tartálynyi gulyás, és egy zsák kenyér fogyott el” – tudtuk meg az ételt szétosztó lányoktól, akik megemlítették, hogy nem csak hajléktalanok álltak be a sorba. Teát például sok nyugdíjas is szeretett volna inni, amikor pedig kesztyűt és sapkát osztogattak, volt, hogy jól szituált család is kért belőle.

Janecskó Kata, origo.hu

44/2C

A SZOLIDARITÁS ÉJSZAKÁJA 2006

TUDÓSÍTÁSOK

Találkozások a Szolidaritás éjszakáján

<http://nol.hu/cikk/424864/>

(NOL) Hajdú Eszter, 2006. november 18.

Vedd észre! – rikít a felhívás a narancssárga transzparensen a Nyugati téri aluljáróban. Jól öltözött fiatalok, és kevésbé jól öltözött hajléktalan emberek ülnek, fekszenek a földre tett kartonpapírokon pénteken a Szolidaritás éjszakáján, ahol a hajléktalanokért virrasztottak.

Második alkalommal rendezi meg az Utca embere- és a Menhely-alapítvány a Szolidaritás éjszakáját, ami a hajléktalanok problémáira próbálja felhívni a figyelmet. Az eseményéhez idén csatlakozott a Védegylet, Zöld Fiatalok, Attac Magyarország, és a Roma Polgárjogi Alapítvány is, és a budapesti Nyugati aluljáró mellett több vidéki helyszínen is rendezvényt szerveztek a fenti civil szervezetek. A helyszínen nyilatkozó politikussal, érdeklődő fiatalokkal és természetesen számos hajléktalan emberrel találkoztunk.

„Étel és forró tea egész éjjel van, és a zene is folyamatosan szól. Ez a mi éjszakánk” – kezdi fellépését az elegáns szövetkabátban érkezett hajléktalan költő, és hozzáteszi: „Annyira jólesik látni a mosolygó arcokat. Köszönöm!”

Rövidesen Kiss Péter szociális és munkaügyi miniszter is megérkezik öltönyben, ha másról nem is, de a helyszínhez képest kirívó ruhájáról az összes újságíró megismeri, és azonnal meg is rohamozzák.

Közben egy félre eső sarokban, egy vékony kartonpapíron csendesen beszélget négy ember. A megviselt arcú Rita elmúlt 50 éves. 16 éve él az utcán, párjával, akiről elmondja, hogy az egyedüli volt, aki segített rajta a bajban. Most is szorosán ott ül mellette, és nagy szakállával helyeslően bólint az asszony minden szavára. Ritával szemben két fiatal lány kuporog.

Fanni vörös tincseivel, szeplős arcával, Flóra hosszú barna hajával, hatalmas szeméivel kuporog a földön párral szemben. Egyikük 14, másik 15 éves. Nagyon fontosnak tartják, hogy eljöttek ide, bár anyukájukkal meg kellett vívják a harcot, mert féltették őket, de ők minden áron eljöttek. „Nagyon fontos, hogy kifejezzük, hogy minden ember egyenlő” – mondja Fanni.

„Arra akarlak megkérni benneteket, hogy ne sok éjszakát töltsetek kint az utcán, ne legyetek ti is úgy, mint mi. Én nem ismertem se az anyámat, sem az apámat. A nevelőapám meg akart erőszakolni, aztán a férjem ütött vert, a kislányom három hónaposan meghalt tüdőgyulladásban, tudjátok milyen keservesen nehéz” – mesélt az életéről Rita elbicsakló hangon.

„Ne tessék sírni” – próbálják vigasztalni a zokogásba kitört Ritát a lányok, és látszik rajtuk, hogy átsuhan gondolataikban, hogy ők milyen szerencsések. „A legjobban az fáj, hogy utálják az emberek a hajléktalanokat, a kórházba, az utcán, mindenhol. Pedig csak

félrecsúszott az életem. Ezért nem érdelem ezt a megvetést. Itt a kis kolduló poharam. Tudjátok hányszor beleköpnek!” – és már alig érteni Rita szavait, úgy sír.

„Ez tényleg megtörtént” – kérdezik a lányok felindultan, és szorítják könnyes szemmel a hajléktalan asszony kezét. Még sokáig ülnek így.

Közben Kiss Péter túlvan interjúkon, és már indulni készül, amikor egy hajléktalan férfi a kezébe nyom egy karton papírt: Ezen tessék aludni! – mondja kedvesen mosolyogva, és tovább sétál.

44/2D

A SZOLIDARITÁS ÉJSZAKÁJA 2006

TUDÓSÍTÁSOK

„Akkor tüntetünk”

Kovács Eszter, Az Utca Embere hálózat aktivistája

Múlt pénteken már hat hazai nagyvárosban szerveztek a hajléktalanprobléma kapcsán több empátiát, megelőzést sürgető Szolidaritás Éjszakája rendezvényt (lásd: *Egy falat, egy korty, Magyar Narancs, 2005. november 24.*). A megoldási javaslataival három éve demonstráló ötletgazdával, Az Utca Embere hálózat aktivistájával a Nyugati aluljáróban beszélgettünk.

Magyar Narancs: Gyermekrajz-kiállítás, utcaszínház, hajléktalan költők versei, beszélgetések, virrasztás a hajléktalanokkal. Hogy lesz ebből társadalmi szolidaritás?

Kovács Eszter: Ez egy gesztus. Észak-európai államokban rendszeres, hogy egy bizonyos éjjelen a társadalmi szolidaritás, tolerancia jegyében tüzeket raknak, Észak-Amerikában a városháza előtt szoktak az emberek a hajléktalanokért virrasztani. Amikor egy járókelő megáll nálunk és körülnéz, azt láthatja, hogy hozzá hasonló társadalmi státusú emberek félelem és undor nélkül töltik az idejüket a hajléktalanokkal. Reméljük, erről az jut eszébe, hogy talán neki sem kell visolyognia vagy legközelebb továbbsietnie egy bajba jutott ember mellett. A hajléktalanság mára teljesen megszokott jelenséggé lett, holott a helyzet sem nem természetes, sem nem törvényszerű vagy elkerülhetetlen. Politikai akarattal, megfelelő társadalmpolitikai intézkedésekkel lehetne ezen változtatni. Ha viszont empátia helyett közöny uralkodik, és a hajléktalan ember olyan, mint egy lecsapható szúnyog, akkor sosem lesz elegendő társadalmi nyomás, ami a döntéshozókat tettekre sarkallná.

MN: Három éve a fővárosban kezdődött, idén már Debrecenben, Nyíregyházán, Pécsen, Szegeden, Tatabányán is demonstrálnak. Ezek mögött is ti álltok?

KE: Ezek a kezdeményezések a nevet átvéve, de tőlünk részben függetlenül folynak, nagyon örülünk nekik. Az az egy tucat fővárosi fiatal, akiből Az Utca Embere önkéntes hálózat áll, inkább azon van, hogy év közben se hűljön ki teljesen a téma. Ha egy önkormányzat kirekesztő, a hajléktalanságot nem csökkentő, hanem elrejtő intézkedéseket hoz, akkor tüntetünk. Dokumentumfilm-fesztivált, beszélgetéseket szervezünk, ezeket jövőre iskolákba visszük. Itt és máshol is azon vagyunk, hogy minél többen belássák, érdemes és lehetséges is megoldásokat találni. Olyanokat, amelyek a hajléktalanoknak is jók. Ehhez azt is el kell magyarázni, mi az áldozat haszna a társadalom számára. Most, ha az egész szóba kerül, még gyakori reakció, hogy egy csomó pénzt az ingyenélőkre költünk. Ami mögött persze ott van, hogy a rendszer úgy kerül sokba, hogy csak tüneti kezelést nyújt.

MN: Mit lehetne szerintetek tenni a férőhelyek számának növelésén túl?

KE: Nyílt titok, hogy a hazai ellátórendszerből, néhány helyi kezdeményezést leszámítva, lényegében kimarad a megelőzés. Szerintünk viszont nem lehetetlen megakadályozni, hogy az emberek az utcára kerüljenek. Az ENSZ egyik, általunk is ratifikált egyezségokmányában is lefektetett lakhatáshoz való jog elismerésével például nem lehetne rászoruló

embereket kilakoltatni méltányos elhelyezés nélkül. A lakáspolitikai kialakításakor a leghátányosabb helyzetben lévők érdekeit sokkal inkább szem előtt lehetne tartani, a lakáshiteltámogatási program is inkább a jobb módúak számára volt elérhető. Az állam létrehozhatna egy kiterjedt bérlakáshálózatot azok számára, akik a piacon nem képesek otthonhoz jutni. A családok átmeneti otthonainak számát is növelni lehetne. De az is sokat segítene, ha végrehajtanák a Gyermekszegénység Elleni Nemzeti Programot, főleg annak lakáskörülményekkel kapcsolatos részét. Mindezek már csak azért is fontosak, mert a hajléktalanság jóval szélesebb réteget érint, mint általában gondoljuk. Ott vannak azok, akiknek van saját lakása, de a túlzásfoltosság vagy a komfort hiánya miatt gyakorlatilag otthonnak alig nevezhető ingatlanban élnek. Sok családot kilakoltatás fenyeget, mások bizonytalan al- vagy ágybérletben élnek, megint mások ritkán tudják, hol alszanak: szállóban vagy szíveségből valakinél. Rengeteg a potenciális otthontalan, aki bármikor az utcán végezheti.

MN: Utánaszámoltatok, hogy mindez mennyibe kerülne?

KE: A lakásszegénységgel, hajléktalansággal kapcsolatos intézkedések és az erre szánt költségvetési források egyetlen kormány alatt sem voltak arányosak a probléma nagyságával. Van olyan számítás, amely szerint az adók 1 százalékából befolyó összeg már nagyot lendítene a problémán. Jó volna például, ha a második 1 százalékot ilyen célokra is fel lehetne ajánlani. Ehhez persze kéne egy átfogó, konkrét célokat tartalmazó hosszú távú program a hajléktalanság csökkentésére.

MN: Épp ma mondta a rádió, hogy a fővárosban tavaszig leállnak a kilakoltatásokkal. Ez a ti sikereitek?

KE: Nem tudom, hogy ez mennyire miattunk van. Néhány apróbb lépést, érdekes modellkísérletet leszámítva inkább ellenkező tendenciát látunk. Azt, hogy a XIII. kerületben, Szegeden, Kaposváron betiltották a köztéri koldulást, vagy hogy a VII. kerületi padokat úgy alakították át, hogy ne lehessen aludni rajtuk. Az ellátó intézmények viszont, úgy tűnik, egyetértenek velünk.

MN: Az aktuális miniszter tavaly is, most is ideszaladt az aluljáróba egy-két fotóra. Ti hívjátok őket, hogy nagyobb legyen a médiafelhajtás?

KE: Nem. Ők maguk látták meg a lehetőséget, de a javaslatainkra sajnos nem reagálnak. Ha demonstrálunk, akkor néha elindul valamiféle párbeszéd. Például a XIII. kerületi önkormányzattól épp most kaptunk egy levelet, amelyben az áll, hogy pont a hajléktalanok érdekében nem engedélyezik a koldulást a köztereken.

Linder Bálint

44/2E

A SZOLIDARITÁS ÉJSZAKÁJA 2006

TUDÓSÍTÁSOK

Szolidarizáltam éjszaka

Indy Rojtersz, 2006. november 19. vasárnap

Kalandok a Nyugati aluljáróban. Merítés a pesti éjszakának nem is a legaljából, nem is a legsűrűjéből. Volt egy csomó külsős fiatal, nem csak a szokásos aktivista arcok. Nem öntöttek le, nem estek át rajtam, sőt, még önfeledten együtt bulizó hajléktalanokat és egyetemistákat is láttam, meg Kiss Pétert, a joviális arcával nyilatkozó miniszteri biztost, szóval megérte.

A Szolidaritás Éjszakáját harmadszor szervezte meg Az Utca Embere, s bár a barátnőm (az egyik szervező) éjfél utánra késelést is ígért, borítékolva volt, hogy nagy meglepetéseket nem tartogathat.

Késelés nem volt – így higgyen az ember a nőknek –, hiányérzetünk mégse lehetett a végére: a bennünk lappangó szociológus és embergyűjtő igen értékes példányokkal és megfigyelésekkel gyarapíthatta archívumát.

Először is: bár sokféle aktivista társasággal volt már dolgunk, mégis kellemes meglepetés volt látni, hogy Az Utca Embere pár fiúval és jópár lánnyal milyen profin megszervezte az eseményt. Elkötelezettségüket és talpraesettségüket bármely szervezet megirigyelhetné: az egyik srác 12 éves kora óta a hajléktalanok helyzetével foglalkozik, a Menhely Alapítvány jelöltjeként az Év emberének is megválasztották, többek között azért, mert utcai zenéléssel több százezer forintot gyűjtött a hajléktalanoknak. Két másik csajsi talpraesettségéről a későbbiekben lesz szó. S hogy a szakmai oldallal sincsenek gondok, jelzik, hogy nyilatkozatukhoz nem csak a témában tulajdonképpen outsider szervezetek csatlakoztak (Zöld Fiatalok, Attac, Védegylet) hanem a „nagyhírű” Országos Szociális Központ is.

Mink péntek délután négy tájban érkezünk, mert rádumáltuk barátainkat, hogy egy akkorra betervezett megbeszélést helyezzünk ki az aluljáróba. A hely már be van rendezve: hátul a kirakatok, benne bőrkabátok, csizmák, nem nagyon néztük meg őket. Transzparenszek, a hangszórókból Bob Marley szól. Időnk van, megnézzük a gyermekrajz-kiállítást. Néha olybá tűnt, hogy a rendezők nem nagyon nézték, mit raknak föl: egy nyolcadikos lány rajzán a hajléktalanok isznak, üvegeket dobálnak, és Pista dögölj meg-et kiabálnak, nos, nem alaptalan, de nem is ide való.

Hanem volt pár rajz, amin majdnem elbőgözte magát az indy szőrös szívű, kiégett tudósítója.

Az egyiken, a Nagyvárad tér címűn autók és dobozok és füstfelhők közül egy sapka látszik ki, mellette a gondolatbuborék: Boldog születésnapot magamnak.

A másikon egy templomi jelenet: a kórus énekel, a pap kitárja a karját az oltár mellett, háttérben Krisztus-kép, és középen az üres padosorok közt két rongyos figura megy az oltár felé, kezükben egy rongyos csecsemő, cumi nincs, csak a lefelé görbedő száj. Oldalt két rongyos ember imádkozik. Keresztelő.

Remélem, majd be tudom őket szkennelni, és akkor fölteszem. Vagy ha van egy csepp eszük az utca embereseknek, akkor felteszik őket a honlapjukra.

Meg kell még emlékezni a lefűrészelt karfákból készített hajléktalanról is. Mint azt az indy olvasói jól tudják, a hajléktalan-elhárító karfákat nekiállt pusztítani a Szafi (Szociálisan Aktív Fiatalok), (link lent, Állampolgári engedetlenség a hajléktalanokért címmel) – ebből csináltak egy kis installációt, amit most kiállított Az Utca Embere.

Ja és volt még egy hajléktalanbarát köztéri bútortervekből készített kis kiállítás, hát mi nem mindig vágtuk, hogy most komoly, vagy vicc az ágyneműtartóval és esőfogóval ellátott padok terve, vagy a hajléktalanok számára kialakított konténerlakás-komplexum. (Vicc volt, te hülye – A szerk.) (Akkor nagyon gyenge volt – A szerz.)

Az ételosztás olyan volt, mint az ilyesmi szokott lenni, akit érdekel, olvassa el a Food not Bombsos cikket, itt lent megtalálja. Érdekes és örömteli volt, hogy az attacosok nem a bazi nagy molinóikkal szálltak be, hanem zsíroskenyereket hoztak. (Bár sajtós kollégámnak rendesen megcsavarta a gyomrát.) Sokkal kevésbé volt meglepő és jó Kiss Péter felbukkanása. A főszer állítólag azért volt itt, mert szociális ügyekben ő a felkent miniszter, hát elég dühítő volt látni, hogy miként ugrott rá az összes kamera. Reméljük, volt aki megkérdezte, hogy nem érzi-e magát rosszul, hogy szemben vele, ezek a fiatalok csinálnak valamit, saját zsebből dobták össze az egészet, ő meg idejön a drága öltönyében mosolyogni, együtt érezni, közben meg az egyik hajléktalanfürdő pénz híján napokig be volt most zárva, és hol vagyunk még a megszorítások javától...

Mellettünk egy ötvenes hajléktalan férfi egy nyolcéves kislánnyal beszélget, a másik oldalunkon meg valami társasjátékkal játszanak, szép életkép lehetünk, mert többször is arra kapom fel az olvasgatásból („...a jól megszokott temetői riffek.”, „...még a korábbinál is gyorsabb és brutálisabb.”, „Frost és Necrobutcher alaposan büntették a hallgatóságot.”) hogy fényképezgetnek...

A tea egészen pocsek. Szemben egy széken egy ötven körüli cigány férfi ül. Őszülő, hullámos haját hátrafésülte, ápolt, tömör bajsza alatt mosolyog csendesesen. Szürke zakója van, gyönyörű keze. Elképesztő, gondoljuk mi, hogy bár valószínűleg az a zacskó minden vagyona, milyen tiszteletet parancsoló tud lenni. Micsoda sorsok vannak!

Azért nyilvánvaló: a folyamatos zaj, az állandó neonfény, a rengeteg ember igencsak fárasztó.

Ahogy halad előre az éjszaka, úgy leszünk egyre álmosabb. Bár a körülmények ideálisnak nem mondhatóak, megkíséreljük az alvást. Kicsit szégyenkezve vesszük elő mínusz tizenöt fokra kalibrált hálózásunkat, elég pohapöcsű szolidaritás a mienk, a többség egy pléddel alszik, sokan csak dzsekiben. Azzal mentegetődzünk, hogy ha tüdőgyuszt kapunk, leáll a fél zöldmozgalom, szóval globális érdek a meleg hálózás.

Hát nem ez volt életünk legjobb éjszakája; viszont kárpótol a dicsőség, hogy pont ilyenek képzeltük. A cipőnkéből és egy pulcsiból tűrhető párnát csinálunk, egy sállal betakarjuk az arcunkat, és reménykedünk abban, hogy ad egy pusztit az álomtündér...

Szolidarizáltunk? Biztos? És ki ment azzal bármire is? Másképp fogunk eztán a Nyugati aluljáróban járni, és másképp nézünk majd a kartonokon alvó emberekre. Semmi csodál-nivalót nem találni azon, ha ilyen körülmények közt valaki leépül, antiszociálissá válik, hogy büdös és pofátlan lesz. Úgy tűnt, a hajléktalanok számára ottalvásunk egy fura bolondéria volt csupán, amit tiszteleten tartottak. De hogy emberszámba vették őket, meg a bulit nagyon élvezték, az biztos. És valószínűleg ez nekik sokkal fontosabb, mint nekünk egy átbuzizott éjszaka.

44/2F

A SZOLIDARITÁS ÉJSZAKÁJA 2006

TUDÓSÍTÁSOK

Petőfi rádió, 2006. november 17. 9.30.

Mv: November 17-e van, ami a szolidaritás napja. A szolidaritás napja nem más, mint intézményesített figyelemfelkeltés kevésbé szerencsés embertársainkra, a hajléktalanokra, így mondjuk. Segítsen, aki tud és segítsen úgy, ahogyan ő tud. A telefonvonalban Székely György építész, aki a szakmáján keresztül óhajt segíteni. Jó napot kívánok, üdvözlöm.

SzGy: Igen, jó napot kívánok, Székely György építész vagyok.

Mv: Az egy nagyon figyelemre méltó dolog, legalábbis az én számomra, hogy ön a doktori munkáját a szegényekkel, vagyis a hajléktalanokkal szeretné összekapcsolni. Nevezetesen olyan utcai bútorokat tervezni, készíteni, amelyek elérhetik azt a szintet, hogy ön akár doktorátust is szerez, ezáltal.

SzGy: Igen, én is így gondolom. Az Iparművészeti Egyetem építőművészet tanszékén vagyok most első éves doktorandusz hallgató, és a hajléktalan témát választottam, amit úgy gondolok, hogy szomorú látvány, hogy a hajléktalanok az utcán élnek és laknak. Nyilván sokan vannak, akik együtt éreznek velük, de segíteni nem tudnak, mert esetleg szegények. Én mint építész próbálok meg ezen segíteni.

Mv: Hogy fog ennek neki Székely úr, hogyan néznek ki ezek az elképzelések?

SzGy: Úgy gondolom, hogy a témának az építészeti kérdései nyitottak és tisztázatlanok. Ha azt tekintjük, hogy mi a cél, akkor úgy gondolom, hogy mindenki számára elfogadható az, hogy a hajléktalanság felszámolása a cél, és ebbe beletartozik nyilván a lakáshoz való juttatás és ez, már viszont építészeti kérdés is, mert feltehetjük a kérdést, hogy mi az a szükséglet, mi az a komfort, mi az a költségkeret, ami ezt meg tudja esetleg valósítani. Milyen komfortfokozatúak a lakások, illetve lakhelyek, itt gondolok elsősorban a szociális bérlakásra vagy esetleg más ilyen mobil otthonokra, esetleg konténerlakások elhelyezésére, elsősorban Budapest városszövetébe való elhelyezésére.

Mv: Kérem szépen, ezekre a kérdésekre Székely György építésznek mi a válasza?

SzGy: Én most még első éves hallgató vagyok, tehát pontosan az a feladatom az első félévben, első évben, hogy egy kutatói munkát, egy adatgyűjtést végezzek, ami az első év végére, első félév végére egy kiértékeléssel párosuljon, és ezért nagyon sok szervezettel próbálok felvenni a kapcsolatot, hogy segítsenek, mert úgy gondolom, hogy ezt nem csak nekem kell megoldanom.

Mv: Ez kétségtelen tény, de az ön elképzeléseiben, milyen konkrét tervek vannak, amelyek már motoszkálnak, és esetleg valamiféle konkrétummá válhatnak vagy testet öltöttek?

SzGy: Én elsősorban a szociális bérlakást tekintem egy jó példának itt a Corvin-Szigony projektkeretében a 8. kerületben, de nyilván ez nem oldhatja meg Budapest hajléktalanságát, mert kb. 8–10 ezer főről tudok, és erre szerintem egy jó példa lehetne ezek a mobil alacsony költségből létrehozott konténer vagy nevezzük más mobil otthonnak.

Mv: Hogy néz ez ki? Tessék szíves lenni egy bővített mondatban, leírni nekünk.

SzGy: Ezek a konténerek illetve mobil otthonok egy minimális költséggel épüljön, pontosan azért, hogy minél több hajléktalan számára elérhetővé váljon. Minimális kis

fürdővel, kis főzőhelyiséggel és egy szoba, ami háló és nappali is egyben. Ez egy olyan lehetőség nekik, egy esély, ami alapján vissza tud, nyilván aki szeretne, vissza tud a társadalomba integrálódni.

Mv: György, mi az a sátras pad?

SzGy: Igen, ez a sátras pad a padkarfára egy pozitív válasz, mert észrevehetjük, hogy Budapest belvárosából, illetve egy-két külső kerületből önkormányzati rendeletekkel ki-szorítják a hajléktalanokat az aluljárókból, illetve ezeken az utcapadokon, ami az utcán megtalálhatóak, padkarfát helyeznek el, megosztva ezzel, így a hajléktalanok nem tudnak ráfeküdni.

Mv: Csak ülni lehet rajta, nem lehet lefeküdni, a sátras pad az, micsoda?

SzGy: A sátras pad egy ülőpad, nappali használatra egy ülőpad, aminek két oldalán ülünk. Háttámla választja el, és ezt estére, éjszakára le lehet hajtani, és egy a padból jövő sátorszerű ponyvával magára tudja húzni.

Mv: Ez egy elképzelés, vagy ez valahol már megtekinthető?

SzGy: Ma este a Szolidaritás éjszakáján megtekinthető, ki lesz állítva, számos más példával, ez egy reakció a részemről.

Mv: Világos, világos, tehát nem tetszik azt képzelni, hogy ezt rendszeresítik, ez inkább szimbolikusan old meg valamit, nem?

SzGy: Igen szimbolikusan, de ugyanakkor meg számos külföldi példa található erre, például Sean Godsell nevű ausztrál építész tervezett egy padot Melbourne-ben, ami egy kétrészes pad, ülőfelületén, nappal ülőfelületként szolgál, de ezt fel lehet hajtani, ki lehet támasztani éjszakára és be lehet alá feküdni, ami úgyszintén véd az esőtől.

Mv: Köszönöm szépen, sok sikert kívánunk, Székely György építészt hallották.

SzGy: Köszönöm szépen én is a lehetőséget.

44/4

A BÁTRAK PRÓBÁJA

ALTERNATÍV FELADATLAP

Annak, aki rendezett körülmények között él, nem könnyű elképzelni, hogy milyen lelki és fizikai gyötrelmekkel néz szembe nap, mint nap egy hajléktalan ember. Ha van kedved egy keveset megtapasztalni ennek a sorsnak a terheiből, tégy próbát magaddal. Valószínűleg sokáig emlékezetes marad számodra, ha végig csinálod az alábbi próbákat, vagy ezek közül bármelyiket.

1. próba

Ezt akkor érdemes megtenned, ha gyakran szoktál vásárolgatni, és nem fontos odafigyelned arra, mikor mennyit költesz. Próbáld ki, hogy egy héten keresztül semmit nem veszel meg azok közül, amiket szeretnél – se ennivalót, se újságot, se semmit, amihez különben kedved lenne.

2. próba

Ne vegyél magadhoz ételt 48 órán keresztül, és csak vizet igyál ez alatt az idő alatt. Próbáld minden feladatodat rendben elvégezni, és ezalatt semmilyen könnyítést ne tegyél. Tapasztald meg az éhséget! Miközben éhezel, gondold arra, hogy szerte a világban milliók éheznek, akik nem fogják 48 óra után befejezni, hanem bizonytalanságban maradnak, hiszen sosem tudják, mikor és mit ehetnek legközelebb.

3. próba

Öltözz fel ócska, viseltes ruhába. Ne mosakodj 2–3 napon keresztül. Kerüld az embereket, ne menj el semmilyen társaságba. Egyél egyszerű körülmények közt keveset, naponta legfeljebb csak kétszer. Ne az ágyadban aludj, hanem az ócska göncödben a padlón, egy pokrócon. Ha még tovább akarsz lépni, menj le aludni egy pincébe aludni. (Persze ne veszélyes idegen helyre, hanem a saját pincétekbe, ha van ilyen, vagy egy ismerős pincéjébe.)

44/5A

SZOCIÁLIS BIZTONSÁGHOZ VALÓ JOG

A magyar Alkotmány 70/E §-a

(1) A Magyar Köztársaság állampolgárainak joguk van a szociális biztonsághoz; öregség, betegség, rokkantság, özvegység, árvaság és önhibájukon kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén a megélhetésükhöz szükséges ellátásra jogosultak.

(2) A Magyar Köztársaság az ellátáshoz való jogot a társadalombiztosítás útján és a szociális intézmények rendszerével valósítja meg.

(1) A Magyar Köztársaság állampolgárainak joguk van a szociális biztonsághoz; öregség, betegség, rokkantság, özvegység, árvaság és önhibájukon kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén a megélhetésükhöz szükséges ellátásra jogosultak.

(2) A Magyar Köztársaság az ellátáshoz való jogot a társadalombiztosítás útján és a szociális intézmények rendszerével valósítja meg.

(1) A Magyar Köztársaság állampolgárainak joguk van a szociális biztonsághoz; öregség, betegség, rokkantság, özvegység, árvaság és önhibájukon kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén a megélhetésükhöz szükséges ellátásra jogosultak.

(2) A Magyar Köztársaság az ellátáshoz való jogot a társadalombiztosítás útján és a szociális intézmények rendszerével valósítja meg.

(1) A Magyar Köztársaság állampolgárainak joguk van a szociális biztonsághoz; öregség, betegség, rokkantság, özvegység, árvaság és önhibájukon kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén a megélhetésükhöz szükséges ellátásra jogosultak.

(2) A Magyar Köztársaság az ellátáshoz való jogot a társadalombiztosítás útján és a szociális intézmények rendszerével valósítja meg.

(1) A Magyar Köztársaság állampolgárainak joguk van a szociális biztonsághoz; öregség, betegség, rokkantság, özvegység, árvaság és önhibájukon kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén a megélhetésükhöz szükséges ellátásra jogosultak.

(2) A Magyar Köztársaság az ellátáshoz való jogot a társadalombiztosítás útján és a szociális intézmények rendszerével valósítja meg.

44/6A

TARNABOD, A BEFOGADÓ FALU

A)

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat másfél millió forinttért szert tesz egy használható házra, amihez van 4–600 négyszögöles telek. A betelepítetteknek 3 évük van arra, hogy bizonyítsanak. Ha nem sikerül, akkor el kell menniük a faluból.

A családoknak az első években csak a közüzemi díjakat kell fizetniük, később a házak tulajdonosává válnak. A családfő a közmunka program keretében azonnal munkát kap, de csak a minimálbér a garantált. A családoknak segítséget nyújtanak az önfenntartó gazdálkodásban is: kapnak egy pár mangalicát és 15 tyúkot, vetőmagot, palántákat, valamint igény szerint szakmai segítséget a boldoguláshoz

10 család, 45 fő és még 25 rokon költözött egy év alatt Tarnabodra. A rokonok fantáziát láttak a településben, ők saját pénzükön érkeztek. A programot üzemeltető szervezetek alaposan megválogatják, kik vehetnek részt a programban, ugyanis a próbálkozás egyrészt sokba kerül, másrészt a rossz választás a rászorulóknak elől veszi el a helyet.

A Tarnabodra költözők szerződésben vállalják, hogy elfogadják a számukra kínált munkát, és fenntartják házaikat, rendben tartják kertjeiket. Egy év elteltével a betelepültek portája már semmiben nem különbözik az őslakosokétól: megtanulták a falusi gazdálkodás csínját-bínját. Integrálódnak.

B)

A falunak jót tesz a médiajelenlét. A falusiak a szakemberek szavára adnak, megfogadják a gazdálkodási tanácsokat. 2005-ben a Budapesti Rotary Klub kapott 1,5 millió forintot a Nürnbergi Rotary Klubtól, hogy szociális célra fordítsák.

Bálint György, aki a befogadó faluban rendszeresen tartott kertészkedési tanfolyamot, rábeszélte klubtársait, hogy a pénzt juttassák Tarnabodnak. Rengeteg egyéb felajánlás érkezik: az OTP például adott egy exkavátort (vezetővel), hogy a telkeket, házakat, utakat rendbe hozhassák. Az iskolát felszerelték tévével, prezentációs eszközökkel. Az idős emberek oltásokat kaptak (pl. időskori tbc ellen).

Nincs falu kenyér nélkül. Pékség azonban nincs Tarnabodon, alapítani kéne egyet. Bolt (kocsmával együtt) volt. Ezt közösen rendbe hozták, kicsit modernizálták. A boltos azonban nem örült a pékség ötletének, mert az ő forgalmának nagyját a kenyér adja.

Munkahely azonban még mindig nem volt. A program keretében létrehoztak egy üzemet, amely háztartási gépeket ártalmatlanít. A bontó üzemben főleg televíziókat bontanak szét. Az alkatrészeket húszfelé válogatják, szinte minden újra feldolgozható (üveg, műanyag, fa stb.). Például ők kapják meg a MÁV összes leharcolt tévéjét. Akár 100–120 ember is dolgozhat majd. Ez óriási eredmény egy olyan faluban, ahol semmi más munkalehetőség nincs.

Dél-Heves megyei község, szigorú erkölcsök szerint élő 900 lakos, rendkívül jó természeti adottságok. Az 50-es években létrehoztak egy termelőszövetkezetet, amely konzervatívan, de hatékonyan működött (tejtermelés, szarvasmarha-hízalás). Soha nem tűntek ki, de nem is maradtak le, fizették az alkalmazottakat, jómódú község volt. De nem volt orvos, pap, iskola. Nem volt vasút sem, így egyre elmaradottabb lett. 1974-ben volt egy nagy tiszai árvíz, ami a környékbeli – ártéri – cigány kolóniákat elöntötte. Akkor 72 cigány családot betelepíttek Tarnabodra.

44/6B

TARNABOD, A BEFOGADÓ FALU

C)

A 72 cigány család felborította a falu szokott rendjét. A fiataloknak nem volt munkájuk, ők elvándoroltak. Az idősebbek maradtak, művelgetik a földjeiket. Ki-ki a kárpótlással visszakapott földjét műveli, sosem alakítottak közösséget vagy szövetkezetet.

A polgármester Pető Zoltán pesti rendőr volt. Ott született a faluban, hobbija a kuvasztenyésztés. Jól ismeri a területet, az embereket. Ő a program egyik motorja.

A Máltaiak régóta kerestek olyan helyet, ahol sok üres ház van. 2004-ben találtak rá Tarnabodra, elkezdtek használható házakat vásárolni (akár vályogból is). Így is lakatlan a házak egyharmada. Két-háromszázezer forinttal lehet venni olyan házat, aminek teteje és ajtaja van, valamint csatlakozik hozzá egy félhektáros, nagynak mondható telek.

- 2 év alatt lakáshoz juttattak 15 családot, nagycsaládosokat, romákat, otthonukat elvesztetteket;
- vásároltak egy mikrobuszt;
- szert tettek egy öreg Zetor traktorra és egy olasz kistraktorra a kertek megszántásához;
- rendbe hozták az iskolát (eredetileg kisegítő iskola volt, de most már rendes általános iskola, felsőbb osztályok is indultak);
- szeptemberben avatták az új óvodát, 120 gyerek számára;
- kísérleti fázisban megindult a bontó üzem (itt 30 embernek van állandó munkája, jelentkezett 120, azok közül válogatták ki a szerencséseket);
- felújították a templomot is.

D)

Az emberek kaptak egy-egy családi házat és egy-egy nagy telket. Fontos, hogy meg tudják művelni a kertet és saját fogyasztásra képesek legyenek élelmiszereket előállítani. Egy részük jól integrálódik, a másik részük rosszul (ők elhagyják a falut). Azt kéne elérni, hogy az odatelepült emberek beilleszkedjenek, termeljék meg azokat a dolgokat, amikre szükség van, növényt és állatot. Azzal kezdődött, hogy felszántották a területet. Az értéktelen gyümölcsfákat ki kellett vágni. Van egy majorközpont, ott van az irodája a szervezetnek.

Kezdetben vettek napos baromfit, mangalica malacokat. Volt egy kis fóliaház, de le kellett bontani, mert semmit nem ért. Szőlőt Bálint Györgytől, a program gazdálkodási tanácsadójától kaptak 100 tővel, de sajnos az ültetés nem sikerült megfelelően, így alig eredt meg egyik-másik.

A komáromi állami gazdaságtól kaptak 4 tonna vetőburgonyát. Bálint György – jó kapcsolatai révén – szerzett sok vetőmagot. Hétfévenként oktatást tartott: elmondta, hogyan kell beosztani a kertet, hogyan célszerű ültetni, időzíteni a növényeket.

A mangalica volt a legsikeresebb akció. A Rotary Klub pénzéből 20 mangalicát vásároltak, valamint egy tenyészkant. Ezek ellenőrzött, jó helyről származó, fül-számmal ellátott állatok. Hat malacot benn tartottak a majorban (a kannal együtt) 14 malac pedig 14 családnál van. A családokkal olyan megállapodást kötöttek, hogy az első fialásból kötelesek 2 malacot visszaadni a közösbe. Ha minden rendben van, akkor a továbbiakban a többi malac és a koca tulajdonjogát megkapja az, aki gondozza és eteti őket. Családonként fél év alatt 50 ezer forintot hozott a mangalica, így egy év alatt remélhetőleg rendszeres 100 ezer forintot hoz majd. Év végére 100 mangalica anya lesz a faluban, tenyészerett korban.

